

9. Bahriddinov. R. (2024). O'ZBEKISTONDA MARKAZLASHGAN PUL FOND LARI TOMONIDAN INNOVATSION LOYIHALARNI MOLİYALASHTIRISHNI YUZAGA KELADIGAN MUAMMOLAR VA YECHIMLARI. Лучшие интеллектуальные исследования, 30(3), 102-110.
10. Melibayeva. G. (2024). KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH BO'YICHA MARKETING STRATEGIYALARINI QO'LLASH. University Research Base, 284–289.

TURIZMDA TADBIRKORLIK VA TIJORAT FAOLIYATINI AMALGA OSHIRISH MUAMMOLARI

Tuxtasinova Muhayyo Mirzasultonovna

Farg'ona davlat texnika universiteti,
katta o'qituvchi, muhayyotuhtasinova@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqola turizm tadbirkorlik va tijorat faoliyatini amalga oshirishda duch kelinadigan asosiy muammolarni o'rganadi. Turizm sektori iqtisodiy rivojlanish va ish o'rnlari yaratishda muhim ahamiyatga ega bo'lsada, bu sohada tadbirkorlikni rivojlantirishda bir qator qiyinchiliklar mavjud. Maqolada bozorni tushunmaslik, resurslarning cheklanganligi, huquqiy va xavfsizlik masalalari, infratuzilmaning yetishmasligi hamda marketing va raqobatbardoshlik bilan bog'liq muammolar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, muammolarni hal qilish uchun zarur bo'lgan yechimlar taklif etiladi.

Kalit so'zlar: turizm tadbirkorlik, turizm resurslari, turizm mahsuloti, turizm xizmatlari, gastronomik turizm, sayohat, turizm, turistik infratuzilma, turizm industriyasi.

Abstract: This article examines the main challenges faced by entrepreneurs and businesses in tourism. While the tourism sector is a key driver of economic development and job creation, there are a number of challenges that hinder entrepreneurship in this sector. The article examines market misunderstanding, resource constraints, legal and security issues, infrastructure deficiencies, and marketing and competitiveness challenges. It also suggests solutions to address the challenges.

Keywords: entrepreneurship in tourism, tourism resources, tourism products, tourism services, gastronomic tourism, travel, tourism, tourism infrastructure

Аннотация: В данной статье рассмотрены основные проблемы, с которыми сталкиваются при осуществлении предпринимательской и коммерческой деятельности в сфере туризма. Хотя сектор туризма важен для экономического развития и создания рабочих мест, существует ряд проблем в развитии предпринимательства в этом секторе. В статье рассматриваются непонимание рынка, ограниченность ресурсов, вопросы законодательства и безопасности, отсутствие инфраструктуры, а также проблемы, связанные с маркетингом и конкурентоспособностью. Также предлагаются варианты решения проблем.

Ключевые слова: предпринимательство в туризме, туристические ресурсы, туристические продукты, туристические услуги, гастрономический туризм, путешествия, туризм, туристическая инфраструктура, туристическая индустрия

Kirish: Turizm sohasida tadbirkorlik va tijorat faoliyati har yili tez sur'atlar bilan rivojlanib bormoqda. Turizm – butun dunyo bo'ylab iqtisodiy rivojlanish va ish o'rnlari yaratishning muhim yo'nalishlaridan biridir. Bu sohada tadbirkorlar nafaqat yangi turistik xizmatlar va mahsulotlar yaratish, balki butun bir sohani boshqarish va rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Turizm tadbirkorlikni rivojlantirishda bir qator muammolar mavjud bo'lib, bu muammolar biznesning samarali rivojlanishiga to'sqinlik qilishi mumkin. Ushbu maqolada

turizm tadbirkorlikni shakllantirishda duch kelinadigan asosiy muammolar va ularni hal qilish yo'llari haqida so'z boradi.

Asosiy qism: Turizm tadbirkorlik – bu yangi xizmatlar yaratish, mavjud resurslardan samarali foydalanish, marketing strategiyalarini ishlab chiqish, mijozlar ehtiyojlarini qondirish va natijada foyda olish jarayonidir. Tadbirkorlar turizm biznes boshlash va rivojlantirish uchun quyidagi asosiy tamoyillarga amal qilishlari zarur:

1. **Innovatsiya va yangi g'oyalar:** Turizm sohasida muvaffaqiyatli bo'lish uchun tadbirkorlar doimiy ravishda yangi g'oyalar va innovatsiyalarni izlab topishlari kerak. Masalan, ekologik turizm, madaniy sayohatlar yoki gastronomik turizm kabi yangi yo'nalishlar bugungi kunda talabga ega. Yangi xizmatlar yaratish va mavjudlarni takomillashtirish raqobatni yengishga yordam beradi.

2. **Bozor tahlili:** Har qanday biznesni boshlashdan oldin bozorni tahlil qilish zarur. Turizm bu jarayon mijozlarning ehtiyojlari va istaklarini, raqobatchilarni va mavjud bozor imkoniyatlarini o'rganishni o'z ichiga oladi. Tadbirkorlar o'zlarining mahsulotlarini yoki xizmatlarini bozorga taqdim etishdan oldin, kimlar mijoz bo'lishi mumkinligini, ularning talab va qiziqishlarini bilishlari kerak.

3. **Mijozlar ehtiyojini qondirish:** Turizm muvaffaqiyatga erishish uchun eng muhim jihatlardan biri mijozlarga yuqori sifatli xizmat ko'rsatishdir. Tadbirkorlar mijozlarning ehtiyojlarini aniqlab, ularni qondirish uchun yangicha yondashuvlar ishlab chiqishlari lozim. Hamma vaqt mijozlarga qulaylik yaratish va ularning xohishlarini inobatga olish biznesning muvaffaqiyatli rivojlanishiga olib keladi.

4. **Xizmatlar diversifikatsiyasi:** Turizm tadbirkorlar o'z xizmatlarini diversifikatsiya qilish orqali turli mijozlarga yo'naltirilgan mahsulotlar taklif qiladilar. Masalan, sayohat agentligi mehmonxona xizmati, ekskursiyalar, transport, ovqatlanish va boshqa turistik xizmatlarni birlashtirishi mumkin.

Jahon tajribasidan kelib chiqib, O'zbekistonda turizm sohasida tadbirkorlikni shakllantirish muammolarini hal etishni bir necha yo'nalishlarini taklif etishimiz mumkin:

1. **Bozorni yaxshi tushunmaslik va bozor tadqiqotlari yetishmasligi.** Turizm tadbirkorlikni muvaffaqiyatli shakllantirish uchun bozorni to'liq tushunish zarur. Ko'plab tadbirkorlar, ayniqsa yangi boshlovchilar, turizm bozorini yaxshi o'rganmasdan, o'z biznesini boshlashadi. Bu esa raqobatbardosh xizmatlar va mahsulotlarni yaratish imkoniyatini cheklaydi. Turizm bozorida mijozlarning ehtiyojlari va talablarini tahlil qilish, mavjud raqobatchilarni aniqlash va turizm sohasining kelajakdagi rivojlanish tendentsiyalarini o'rganish muhimdir. Aks holda, tadbirkorlar noto'g'ri biznes qarorlarini qabul qilishlari va moliyaviy zararlar ko'rishlari mumkin, bunda quyidagi yechimlarni taklif etamiz:

- Turizm biznes boshlashdan oldin, bozorni o'rganish va tahlil qilishni ta'minlash;
- Mijozlar ehtiyojlarini aniqlash va raqobatni tahlil qilish orqali samarali marketing strategiyalarini ishlab chiqish.

2. **Resurslarning cheklanganligi.** Turizm tadbirkorlikni shakllantirishda muhim muammolardan biri resurslarning yetishmasligidir. Bu moliyaviy, inson resurslari yoki infratuzilma bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Ko'plab turizm bizneslari boshlovchilar uchun, kapitalning yetarli bo'lmasligi va professional xodimlarni jalb qilishdagi qiyinchiliklar, biznesni rivojlantirishda katta to'siqlar yaratadi. Bu muammo, ayniqsa kichik va o'rta bizneslarda o'zini ko'rsatadi, chunki ularning moliyaviy manbalari va infratuzilmasi cheklangan bo'lib, bunda quyidagi yechimlarni taklif etamiz:

- Turizm biznesini boshlash uchun mablag' jalb qilishning turli yo'llarini izlash (investitsiya, grantlar, biznes kreditlari);
- Mahalliy hokimiyat va turizm sohasidagi tashkilotlar bilan hamkorlik qilib, resurslardan samarali foydalanish imkoniyatlarini izlash.

3. **Xavfsizlik va huquqiy muammolar.** Turizm tadbirkorlikni rivojlantirishda eng katta to'siqlardan biri xavfsizlik va huquqiy muammolardir. Sayohat va turizm sohasida huquqiy muhit

aniq va barqaror bo'lishi kerak, lekin ko'plab mamlakatlarda bu sohada qo'llaniladigan qonunlar va nizomlar noaniq yoki o'zgaruvchan. Bu esa tadbirkorlarning huquqiy xavf-xatarlarni boshqarishini qiyinlashtiradi. Bundan tashqari, sayohat xavfsizligi, sayyohlarni himoya qilish va shikoyatlarni hal qilishda ham qiyinchiliklar yuzaga kelishi mumkin, bunda quyidagi yechimlarni taklif etamiz:

- Hukumat tomonidan ishlab chiqilgan turizm qonunlarini yaxshilash va turizm sanoati uchun aniq huquqiy me'yorlar yaratish;

- Turizm kompaniyalariga xavfsizlik choralari kuchaytirish va mijozlarga yaxshilangan himoya kafolatlari taqdim etish.

4. Infratuzilma va transport masalalari. Turizm tadbirkorlikni shakllantirishda infratuzilma masalalari ham katta ahamiyatga ega. Sayohat qilish va turizmni rivojlantirish uchun transport tizimi, mehmonxona va boshqa infratuzilmalar zarur. Ammo ko'plab hududlarda infratuzilmaning rivojlanmaganligi va transport tizimining yetishmasligi turizmni rivojlantirishni qiyinlashtiradi. Shuningdek, turistik joylarga borish uchun to'g'ri yo'llar, transport vositalari yoki mehmonxonalar yetishmasligi bu sohada muhim muammolarga olib keladi, bunda quyidagi yechimlarni taklif etamiz:

- Hududiy infratuzilmani yaxshilash, yangi yo'llar, aeroportlar va transport tizimlarini rivojlantirishga e'tibor qaratish;

- Mahalliy hokimiyat va biznes bilan hamkorlik qilish orqali infratuzilmani mustahkamlash.

5. Raqobat va marketingning zaifligi. Turizm sohasida kuchli raqobat mavjud bo'lib, tadbirkorlar o'z xizmatlarini ajratib ko'rsatishda qiyinchiliklarga duch kelishadi. Ko'plab yangi tadbirkorlar marketing strategiyalarini ishlab chiqishda tajribasizlikdan azob chekishadi, natijada ular o'z mahsulotlarini bozorda muvaffaqiyatli sotolmaydilar. Raqobatbardoshlikni ta'minlash uchun to'g'ri marketing va reklama strategiyalarini ishlab chiqish muhimdir, bunda quyidagi yechimlarni taklif etamiz:

- Raqobatbardoshlikni oshirish uchun innovatsion marketing yondashuvlarini qo'llash (ijtimoiy tarmoqlar, internet reklamasi, brend yaratish);

- Mahsulot yoki xizmatlarning sifatini oshirish va mijozlarga noyob xizmatlarni taqdim etish.

Tijorat faoliyati turizm sohasida ko'plab ijtimoiy va iqtisodiy jarayonlarni o'z ichiga oladi. Bu jarayonlar turizm xizmatlarini yaratish, sotish va ulardan foyda olishni o'z ichiga oladi. Turizm tijaorat faoliyati bozorni o'rganish, maqsadli auditoriyani aniqlash, to'g'ri reklama va marketing strategiyalarini ishlab chiqishdan iborat. Marketing, turizm mahsulotlarini va xizmatlarini foydalanuvchiga yetkazish va ular uchun qiymat yaratishning asosiy vositasidir. Internet platformalaridan foydalanish (masalan, ijtimoiy tarmoqlar, veb-saytlar, onlayn sayohat platformalari) turizm marketingning samarali usuliga aylangan.

Xulosa: Turizm tadbirkorlikni shakllantirishda kuchli raqobatbardoshlik, asosan, bozorni tushunmaslik, resurslarning yetishmasligi, huquqiy va xavfsizlik masalalari, infratuzilmaning yetishmovchiligi, shuningdek, marketing va raqobatbardoshlik masalalari bilan bog'liq. Biroq, ushbu muammolarni hal qilish uchun turizm tadbirkorlar va hukumat o'rtasida hamkorlik, yangi texnologiyalarni joriy etish va turizmni rivojlantirishga yo'naltirilgan investitsiyalarni jalb qilish orqali sezilarli yutuqlarga erishish mumkin. Turizmni muvaffaqiyatli shakllantirish uchun barcha muammolarni hisobga olib, kompleks yondashuvni qo'llash zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tukhtasinova, M. M. (2023). Институциональные условия, определяющие структуру предпринимательства в Узбекистане. *Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali*, 3(1), 40-53.

2. Абдуллаев, А. М., & Курпаяниди, К. И. (2014). Социально-экономические аспекты функционирования субъектов малого предпринимательства в системе

институциональных преобразований. *Новый университет. Серия «Экономика и право»*, (2 (36)), 55-60.

3. Тухтасинова, М. М. (2019). ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ МАЛОГО БИЗНЕСА В УЗБЕКИСТАНЕ. *Апробация*, (4), 80-83.

4. Usmanova, Z. M. (2023). KADRLARNI BOSHQARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISHGA YONDASHUVLAR. *Nazariy va amaliy tadqiqotlar xalqaro jurnali*, 3(5), 54-60.

TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI

Farmonov Ilhomjon

Qo'qon universiteti Xalqaro turizm va
iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi

i.i.farmonov@kokanduni.uz

Akramova Malohat

Qo'qon universiteti talabasi

ilhomjonovamalohat@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada turizm sohasini rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va innovatsiyalar haqida tahlil qilinadi. Maqolada turizm sohasidagi ilg'or texnologiyalar, raqamli platformalar va ekologik jihatdan barqaror yondashuvlar kabi zamonaviy usullar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: turizmni rivojlantirish, xalqaro tajriba, innovatsiyalar, barqaror turizm, raqamli texnologiyalar, turizm infratuzilmasi, ekoturizm raqobatbardoshlik

Kirish: Turizm sohasining rivojlanishi zamonaviy iqtisodiyotning ajralmas qismiga aylangan. Turizm nafaqat iqtisodiy o'sishni ta'minlash, balki madaniyat va ta'lim, ijtimoiy hamda ekologik jihatlarni rivojlantirishda ham katta rol o'ynamoqda. Shu bilan birga, turizm sohasining samarali rivojlanishi uchun bir qator muhim omillar mavjud. Dunyoning turli burchaklarida turizmni muvaffaqiyatli ravishda rivojlantirgan davlatlar o'zlarining innovatsion yondoshuvlaridan foydalanib, xalqaro miqyosda katta natijalarga erishgan. Ushbu tajribalar O'zbekistonga ham o'zining turizm salohiyatini to'liq amalga oshirishda yordam bera olishiga ishonch mavjud. Mazkur maqolada, turizmni rivojlantirishdagi xorijiy tajribalar tahlil qilinib, O'zbekiston uchun samarali va mos yondoshuvlar haqida fikrlar bildirilib, ularning amaliy ahamiyati ko'rib chiqiladi. Turizm sanoati dunyo bo'ylab iqtisodiy o'sishning muhim tarmog'iga aylangan. Ko'plab mamlakatlar uchun turizm nafaqat iqtisodiy daromad manbai, balki madaniy, ijtimoiy va ekologik rivojlanishni ta'minlashda ham muhim ahamiyatga ega. Shu sababli, turizmni rivojlantirishda boshqa davlatlarning tajribasi o'ziga xos ahamiyat kasb etadi. Xalqaro tajriba, iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, infrastruktura rivojlanishi, madaniy merosni saqlash va ekologik barqarorlikni ta'minlashda samarali usullarni o'z ichiga oladi. Mamlakatlar o'rtasida turizmni rivojlantirishning o'ziga xos yondoshuvlarini o'rganish, O'zbekistonning turizm sohasi uchun istiqbolli yo'nalishlarni aniqlashda muhim bir qadam bo'ladi. Ushbu maqolada, turizmni rivojlantirishda eng muvaffaqiyatli bo'lgan xorijiy davlatlarning tajribasi tahlil qilinadi. Jahon Sayyohlik tashkilotining ma'lumotlariga ko'ra, dunyodagi sayyohlar tomonidan sarflangan mablag'ning 20 foizidan ko'prog'i Xitoyning ulushiga to'g'ri keladi. Turkiyaning madaniyat va turizm vaziri Mehmet Nuri Ersoyning ijtimoiy tarmoqlar orqali bergan ma'lumotlariga ko'ra, mamlakat 2020 yilda 29 million nafar sayyohni qabul qilgan va bu davlatga 24 milliard dollar daromad keltirgan. O'zbekistondagi statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2021 yilning 9 oyida 1,2 million nafar sayyoh kelgan, 273 million dollarlik turizm xizmatlari eksport qilingan. Mamlakat turistik talablarga javob berishi, albatta, bu sayyohlar tashrifi foiz ko'rsatkichlari yuqoriligi bilan bog'liq. Nafaqat turistlar, balki xalqimiz ham yo'llardagi ayrim umumiy hojatxonalarning ayanchli holatlarini uchratishi mumkin. Hatto, tozalik talablariga javob bermasada, xizmat haqi talab qilinishi esa ta'bni xira qiladi. Kam holatlarda avtoshoxobchalar tasarrufida bo'lgan bepul hojatxonalar mavjud. Ammo ularning ba'zilarida issiq suv va tozalik vositalari mavjud emas. Turkiyada bu jihatga alohida e'tibor qaratilganiga guvoh bo'ldik. Shaharlararo umumiy hojatxonalarga tozalik vositalari qo'yilgan holda